

techismus wordt naar hun concept het „Onze Vader“ weggelaten.

Voor het Gebed na de leer van den-Catechismus, waarover ik boven reeds sprak, wordt geen nieuw geconcipeerd. Dit ligt in den aard der zaak. Deputaten gaven reeds vroeger als hun oordeel te kennen, dat hier het „Onze Vader“ behoort.

In het Gebed vóór de handeling der kerkelijke bijeenkomsten stellen Deputaten voor „verzamen“ en „verzamelde zijn“ te vervangen door „vergaderen“ en „vergaderd zijn“. Evenwel laten zij hier het verouderde „raadslagen“ staan.

Daarentegen willen zij in het Gebed na de handeling der kerkelijke bijeenkomsten toch ook „raadslagen“ veranderen en wel in „beraadsllagen“. Het zal wel hun bedoeling zijn deze redaktiewijziging ook in het voorgaande gebed aan te brengen. Een kleine vergissing alzoo, maar die met andere een symptoom vormen van iets wat te haastig werken. Overigens wordt in dit gebed nog opgenomen de voorbeden voor Zending, Evangelisatie, emeriti-predikanten, predikants-weduen en -wezen, Christelijk onderwijs en Christelijk verenigingsleven. Voor het laatste worden de volgende minder fraaie bewoordingen gekozen: „Breid uw Koninkrijk uit ook door... ons Christelijk verenigingsleven in elk zijner schakeeringen“. Waarom niet gewoon: in elke schakeering of: in alle schakeeringen?

Is het Gebed vóór de vergadering der Diakenen uit vele psalmboeken verdwenen, omdat dit eerst na de Synode van Dordt op raad-selachtige wijze is opgedoken, Deputaten willen er thans officiële sanctie aan verleenen, mits het van zijn „ledematen“ afstand doet en ze innuït tegen „lidmaten“.

De Ziekentroost, die gewoonlijk ons psalmboek sluit, wordt door Deputaten bij de „Christelijke Gebeden“ ondergebracht, maar dan als toevoeging aan het „Aanhangsel“.

Dus eigenlijk als aanhangsel aan het Aanhangsel. Door dat opereeren met appendixen gaat men haast vanzelf aan appendixitis denken.

Er bestaat, dunkt mij geen bezwaar tegen den Ziekentroost onmiddellijk op de „Christelijke Gebeden“ te laten volgen. Maar dan door een gewoon streepje gescheiden.

Met de formulieren der huisgebeden heeft de Ziekentroost dit gemeen, dat daarin uitkomt de herderlijke zorg van de kerk voor het private leven der geloovigen.

Komen de voorstellen van Deputaten er derhalve op neer, dat we enkele formuliergebeden armer worden, ik zou hier de vraag willen doen of het niet goed ware er twee nieuwe voor in de plaats te stellen.

Reeds dikwijls klaagde onze pers over het gebed van sommige ouderlingen in de konsistorie, die niet schijnen te begrijpen wat tot zulk een gebed behoort en soms ook evenals enkele improvisatoren onder de predikanten geen eind kunnen vinden.

Een formuliergebed zoowel voor na als vóór de preek in de konsistorie zou hier een uitnemend voorbeeld kunnen geven.

Men kan er in kranten over schrijven, zooveel men wil, dit is zeker: leeringen wekken, maar voorbeelden trekken.

Ook zouden ambtsdragers, die nog aan het begin van hun loopbaan staan, er zeer mee gebaat kunnen zijn.

Het formulier voor den Kinderdoop.

Het formulier voor den Kinderdoop wordt door Deputaten tamelijk wel intact gelaten.

De meeste wijzigingen zijn weinig ingrijpend.

Het zal wel geen ernstige tegenkanting ontmoeten als Deputaten willen lezen:

„in zonde“ in plaats van „in zonden“ ontvangen en geboren en dat op grond van Psalm 51:7;

de wereld „verlaten“ in plaats van: „ver-zaken“;

opdat het met Hem „begraven worde door den doop in den dood“ in plaats van: „in Zijn dood begraven worde“ (dit ter tegemoetkoming aan het bekende gravamen van Prof. Lindeboom en met letterlijke weergave van Rom. 6:4);

of Getuigen in plaats van: en die mede ten Doop komen;

waarvan gij vader (moeder, ouders, getuige) zijt, in plaats van: waarvan gij vader of getuige zijt.

Daartegenover staat, dat op drie punten reeds geschil gerezen is en wel:

1o. waar Deputaten in de derde doopvraag het thans gebruikelijke „u voorneemt“, willen veranderen in het oude „voor u neemt“;

2o. waar zij in diezelfde vraag de slotwoorden „of te doen en te helpen onderwijzen“ willen weglaten;

3o. waar zij op het „Ja“ nog een zegenwensch willen laten volgen.

Over deze drie punten hier een enkel woord.

Het kan niet tegengesproken of het oude formulier had: voor u neemt.

In de herziening der Liturgie, die door Prof. Rutgers werd tot stand gebracht onder medewerking van de hoogleeraren Kuyper en Bavinck, werd dit veranderd in: u voorneemt.

Prof. Rutgers gaf hiervan in „De Herant“ van 16 Januari 1898 aldus rekenschap:

In de Flakkeesche uitgave is ook met betrekking tot de 3e vraag van het Formulier voor den Kinderdoop, de te geven tekst eerst na onderzoek vastgesteld, en dat onderzoek gold dan hier uit den aard der zaak eene zuivere taalkundige quaestie. Het mocht niet de vraag zijn, wat men bij de uitdrukking „voor zich nemen“ thans het eerst zou denken, maar alleenlijk, wat zij beteekende in de zestiende eeuw.

Om nu hierbij niet alleenlijk af te gaan op de eigene kennis van het oudere Hollandsch, werd ook bij deze vraag, gelijk bij zoovele andere, van de meest bevoegde zijde een advies ingewonnen; waarop de ondergeteekende van Dr. A. Kluyver, een der redacteuren van het Nederlandsch Woordenboek, die aan zulke verzoeken steeds met groote welwillendheid voldaan heeft, in Maart 11, het volgende antwoord kreeg: „Ik meen wel te mogen zeggen, dat iets voor zich nemen in de oudere taal hetzelfde is als zich iets voornemen, beide gevolgd naar sibi propendere, en dat tusschen de beide uitdrukkingen meer een verschil is van constructie dan van beteekenis. Bij andere op dergelijke wijze samengestelde werkwoorden komt hetzelfde voor. Het denkbeeld voor zijne rekening nemen, op zich nemen, zich tot iets verbinden, wordt, naar ik geloof, door voor zich nemen niet uitgedrukt, maar wel dat van zich voornemen, het besluit tot iets nemen.“ enz.

Voorts werd ook bij deze uitdrukking nagegaan, hoe zij in den ouden tijd door bekwaame hand in eene andere taal was overgebracht, daar toch hieruit blikken kon, in welken zin zij door hen, die de oudere taal nog gebruikten, werd opgevat; en dan gaf de Latijnsche vertaling, die Jacobus Revius (een der geleerdste theologen uit den tijd der Dordtsche Synode) in 1623 uitgaf, de woorden: „of gij niet voor u neemt“, aldus weder: „an non apud te decernas“, d.i. letterlijk: „of gij niet bij uzelf besluit“.

En eindelijk werd in aanmerking genomen, dat de vele vragen, die in de Liturgie gevonden worden, nergens spreken van een „voor zijne rekening nemen“, maar wel (b.v. in de vragen uit het Formulier voor den Doop van volwassenen, en uit de aanwijzingen voor het afnemen der geloofsbelijdenis) van een „zich voornemen“.

Nu kan iemand zeker wel meenen, dat toch beter ware, indien hier van een „voornemen“ niet gesproken werd. Maar al zou dat ook waar zijn (des neen), dan zou toch de tekst niet daarnaar mogen gewijzigd worden. In de Liturgie moet staan, wat de Kerken gewild hebben, totdat deze zelve het wettelijk wijzigen. En op de boven aangegeven gronden, waar niets tegenover wordt aangevoerd, moet dus hier worden aangenomen, dat er van een „voornemen“ sprake is.

Zonder twijfel is men ook verantwoord, als men letterlijk blijft bij hetgeen vóór 3 eeuwen geschreven is, en dus de verouderde uitdrukking onveranderd laat. Alleenlijk, men weet dan zeker, dat vele hoorders of lezers er iets anders bij denken dan bedoeld is; en men geeft hun metterdaad dus iets anders. Talloos vele zijn wel de verkeerde gevolgtrekkingen, die, zoowel bij de Liturgie, als ook bij de Formulieren van eenigheid, en vooral bij den Bijbel zelve, uit zoodanig gebruik van verouderde woorden, of van woorden wier beteekenis zich geheel gewijzigd heeft, onopzettelijk zijn voortgevloeid. En het zal wel niemand onverschillig zijn, of hij dat belet, dan wel met bevestiging daartoe medewerkt.

Deze argumentatie is ongemeen sterk.

Een paar jaar later brak Prof. Bavinck, zelf een der medewerkers aan de herziene Liturgie, weer een lans voor het vroegere: „voor u neemt“.

Daarbij beriep hij zich op Prof. Kalff.

In „De Bazuin“ van 28 September 1900 schreef hij:

Prof. Dr. G. Kalff, hoogleeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde te Utrecht, was zoo vriendelijk, om ons op een desbetreffend verzoek nader bescheid te doen.

Zijn schrijven is van te particulieren aard, dan dat het hier in zijn geheel kan opgenomen worden. Maar zijn oordeel is voor mededeeling vatbaar en volkomen duidelijk en beslist.

Zonder zweem van aarzeling schrijft hij, dat naar zijn bescheiden meening de aangebrachte verandering niet geoorloofd is, en de kracht en de beteekenis van het Formulier vermindert.

Wil men, zoo voegt hij hieraan toe, het Formulier veranderen en in overeenstemming brengen met het hedendaagsch taalgebruik — maar dan begeeft men zich op glad ijs — dan zou mijns inziens de uitdrukking: op u neemt, de voorkeur verdienen.

Dit oordeel schijnt mij nadere overweging op goede gronden te rusten. Prof. Kalff wijst deze in zijn schrijven slechts met enkele woorden aan en miste den tijd, om ze volledig te ontwikkelen. Maar ook in dezen vorm hebben zijne bewijzen, naar het schijnt, eene overtuigende kracht.

Het was wel jammer, dat het Prof. Kalff aan den tijd ontbrak om zijn gevoelen nader te documenteeren.

Het komt wel meer voor, dat juist als het op

zulk een documentatie aankomt, het gevoelen zich wijzigt.

Aan het slot van zijn artikel spreekt dan ook Prof. Bavinck allerminst stellig. Hij vindt, dat er voor het behoud van den oorspronkelijken tekst nog heel wat is te zeggen. Maar... „in elk geval, de quaestie is nog niet uitgemaakt“.

Wanneer autoriteiten in dit geding het laatste woord hadden, zouden beide genoemde geleerden tegen elkander moeten afgewogen.

En dan is Prof. Kalff ontegenzeggelijk een man van gezag.

In de Nederlandsche literatuurgeschiedenis is hij zelfs een eerste speciaiteit.

Maar op linguïstisch gebied — en daar draait het bij deze kwestie om — is toch Dr. Kluyver weer de speciaiteit.

Meer beslissend zijn echter nog de twee andere argumenten van Prof. Rutgers, n.l. dat Revius de bedoeling vertolkte door het „apud te decernas“ d.i. „bij uzelf besluit“, en dat er in de andere formulieren wel gesproken wordt in dergelijke gevallen van een voornemen, maar niet van een voor zijn rekening nemen.

Zoo in de vierde vraag van het formulier voor den doop voor volwassenen: „en van voornemen zijt, in deze leer tot het eind van uw leven standvastig te volharden“ en in de vijfde vraag: „of gij u van harte voorgenomen hebt altijd christelijk te leven“ enz.

Zoo ook neemt het Kort Begrip in vraag 61 onder de punten der zelfbeproeving op: „ten derde, of ik ook een ernstig voornemen heb om voortaan in alle goede werken te wandelen“.

Deputaten zelf nemen in hun concept-belijdenisvragen op: „Ten derde. Is het uw oprechte voornemen te volharden“ enz.

En het malle — of wil men het grappige — van het geval is, dat Deputaten, die zich verklaren tegen het „voor u neemt“ en tegen het „u voorneemt“ in hun zegenwensch, die zij aan de ouders willen meegeven, den dienaar willen laten spreken: „De goede en groote God verleene goedertierenlijk tot dit uw heilig voornemen Zijne Goddelijke genade“ enz.

Dat is zeker wel het toppunt.

Men kan hierin wel weer een symptoom van te haastig werken willen zien, maar tevens blijkt er uit, dat zij intuïtief het „voor u nemen“ en het „u voornemen“ vereenzelvigen.

Aan heel deze kwestie wijden zij deze paar regels: „In de derde doopvraag stellen zij voor, de oude lezing voor u neemt te herstellen. Het is ook in ons tegenwoordig taalgebruik een goed verstaanbare uitdrukking, die toch iets anders eischt dan „u voorneemt“. Dewijl in deze derde vraag niet onderzocht wordt naar de goede bedoeling der ouders of getuigen, maar of zij de verplichting van den doop voor het kind op zich nemen, heeft h.i. de oude lezing de voorkeur.“

In deze toelichting wordt meer gedecreteerd, dan toegelicht.

Zij zegt, dat „voor u neemt“ in ons tegenwoordig taalgebruik goed verstaanbaar is. Maar tegenwoordig gebruiken we die uitdrukking toch niet meer. En wat ze oorspronkelijk beteekende is juist een twistvraag. Goed verstaanbaar lijkt mij anders.

Deputaten verklaren, dat in de derde doopvraag niet onderzocht wordt naar de goede bedoeling der ouders. Als men spreekt over „goede bedoeling“ heeft dit over het geheel een min of meer vage beteekenis. Doch zich voornemen is veel sterker. Het past hier zoo geheel bij het voorafgaande „beloven“. Het is niet genoeg, dat de ouders met hun mond de belofte afleggen, maar er moet ook een voornemen in hun hart zijn. Het „u voorneemt“ dient alzoo om de ouders voor te houden, dat men met lippenwerk voor God niet klaar komt, maar dat Hij het hart aanziet. Deputaten geven aan het „voor u neemt“ den zin van: op u neemt. Maar waarom drukken zij het dan niet met de laatste bewoordingen uit? Die zijn tenminste voor onzen tijd verstaanbaar. Toch zouden we er ons ook dan tegen moeten verzetten. Prof. Biesterveld legt in „Het Gereformeerde Kerkboek“ zoo ter snede uit: „Trouwens de plicht rust op de ouders en wordt niet door hen op zich genomen“.

Zoo is het. Wat op mij ligt, behoeft ik niet meer op mij te nemen. Dat kan zelfs niet. Maar wel heb ik mij te onderzoeken of ik van harte begeer dien last te dragen. En dat komt uit in het zich voornemen.

Vindt men het „u voorneemt“ nog wat zwak, men versterke het door de een of andere bijvoeging.

Maar „u voorneemt“ is hier toch werkelijk onjuist.

Daarenboven is er volgens de meest gebruikte woordenboeken geen voorbeeld van, dat die uitdrukking in vroeger eeuw ooit in den zin, welken Deputaten er aan hechten, is gebruikt.

Men heeft gevraagd, waarom de toelichting der Deputaten op zooveel punten — ook op dit — zoo mager is.

Reeds werd het vermoeden geopperd, dat Deputaten niet al hun kruit wilden verschietsen, maar den grooten voorraad voor de Synode bewaren.

Dit komt mij echter min aannemelijk voor.

Zoo liet een staats

Maar o

Dat zou

verschuive

Want s

deling van

het gebou

felvuur va

handigheid

nooit in

Zij will

Daarvoo

En daa

Zij zou

men om d

gende Syn

van alle l

Neen, d

my voorke

ten tijd, w

schien me

ging op d